

Ханс Хайнц Эверс/ Hanns Heinz Ewers (1871 – 1943) – нямецкі празаік і паэт, аўтар містычных апавяданняў і раманаў гатычнае скіраванасці. Найбольш вядомыя яго творы “Павучыха” (Die Spinne), “Альраўнэ” (Alraune), “Смерць барона фон Фрыдэля” (Der Tod des Barons Jesus Maria von Friedel), завяршэнне няскончанага рамана Шылера “Празорца”.

Павучыха (Die Spinne)

*And a will therein lieth, which dieth
not. Who knoweth the mysteries of a
will with its vigour?
Glanville [1]*

Студэнт-медык Рышар Бракемон вырашыў пераехаць у пакой нумар сем маленькага гатэля “Стывенс” на вуліцы Альфрэда Стывенса акурат пасля таго, як у гэтым памяшканні за апошнія тыдні павесіліся на аконным пераплёце адзін за адным трое мужчын.

Першы быў швейцарац-каміваяжор. Ягоны труп знайшлі толькі ў суботу; лекар вызначыў, што смерць надышла ў пятніцу паміж пяццю і шасцю вечару. Труп вісеў на круку, які быў моцна ўбіты ў пераплёт акна і служыў вешалкай для адзення. Акно было зачыненае, нябожчык скарыстаў у якасці пятлі шнур для гардынаў. Паколькі акно было вельмі нізкае, нябожчык амаль стаяў на каленях; такім чынам, самазабойцу патрабавалася вялікая сіла волі для выканання свайго намеру. Потым высветлілася, што ён меў жонку й чацвярых дзяцей, быў добра забяспечаны, займаў неблагое становішча ў грамадстве, вылучаўся яснасцю розуму і лагодным характарам. Ніякае цыдулкі, якая тлумачыла б прычыны самазабойства, не знайшлі, гэтаксама як і тэстаменту; ніводзін яго знаёмы ніколі не чуў ад яго выказванняў на гэты конт.

Другі выпадак не нашмат адрозніваўся ад першага. Праз два дні ў пакоі нумар сем пасяліўся артыст Карл Краўзэ, ас-раварыст, які меў ангажэмент недалёка адсюль у цырку Мэдрэно. Калі ён у наступную пятніцу не з’явіўся на цыркавы паказ, дырэктар адправіў у гатэль пасыльнага – дзверы пакоя не былі замкнёныя, пасыльны зайшоў і пабачыў артыста, які павесіўся пры такіх жа акалічнасцях, на аконным пераплёце. Гэтае самагубства здавалася не менш загадкавым; дваццаціпяцігадовы раварыст быў папулярнай асобаю, атрымліваў высокія ганарары, і жыццё прыносіла яму асалоду. Тут таксама не знайшлі ніякага пісьмовага паслання, не прыгадалі ніякіх двухсэнсоўных выказванняў. Адзіным

блізкім чалавекам артыста была ягоная маці, якой ён кожны першы дзень месяца нязменна дасылаў трыста марак.

Для спадарыні Дзюбанэ, гаспадыні гэтага таннага маленькага гатэля, чыя кліентура амаль цалкам складалася з удзельнікаў маленькіх вар’етэ на Манмартры, другі смяротны выпадак у тым самым пакоі меў вельмі непрыемныя наступствы. Некаторыя яе госці адразу з’ехалі, іншыя заўсёднікі больш не паказваліся. Яна звярнулася да свайго сябра, камісара паліцыі чацвертай акругі, і той абяцаў зрабіць усё, на што здольны. Камісар не толькі ўзяўся з асаблівым імпэтам за высвятленне прычынаў самазабойства абодвух гасцей, але і даў у распараджэнне гаспадыні гатэля свайго супрацоўніка, які пасяліўся ў таямнічым пакоі.

Гэта быў паліцэйскі Шарль-Мары Шам’е, які сам папрасіў аб такім даручэнні. Стары марскі пехацінец з адзінаццацю гадамі службы за плячыма, ён столькі начэй правёў адзін на пасту ў Танкіне і Анаме, столькі няпрошаных гасцей, жаўтаскурых рачных піратаў, якія нячутна краліся да яго, ён сустрэў трапным стрэлам са сваёй вінтоўкі, што, здавалася, больш прыдатнай асобы для сустрэчы з прывідамі на вуліцы Альфрэда Стывенса цяжка было адшукаць. Ён засяліўся ўжо ў нядзелю ўвечары і лёгка спаць задаволены, ад душы пачаставаўшыся перад тым стравамі і напоямі спадарыні Дзюбанэ.

Штораніцы і штовечар Шам’е наведваў паліцэйскую канцылярыю, каб зрабіць кароткую справаздачу. У першыя дні даклады абмяжоўваліся паведамленнямі пра тое, што ён не заўважыў нічога незвычайнага. А ў сераду ўвечары ён сказаў, што, здаецца, напаў на след. Калі ж ад яго запатрабавалі расказаць падрабязней, ён папрасіў дазволу пакуль што маўчаць пра сваю знаходку; ён не ведаў яшчэ, ці сапраўды тое, што ён адкрыў, мае нейкую сувязь са смерцю абодвух жыльцоў. Ён баяўся абняславіцца і потым быць паднятым на смех. У чацвер ягоны выгляд быў не такі ўпэўнены, затое больш сур’ёзны; але ён зноў нічога не сказаў. У пятніцу раніцай ён быў досыць узбуджаны; ён адзначыў, напалову жартам, што гэтае акно ў пакоі нумар сем мае дзіўнае прыцягненне. Аднак ён заставаўся пры меркаванні, што, магчыма, гэта ўсё ж не звязана з самагубствамі і што яго высмеюць, калі ён скажа больш. Увечары таго дня ён не прыйшоў у пастарунак: яго знайшлі павешаным на аконным пераплёце.

І тут таксама абставіны былі да дробязяў падобныя да іншых двух выпадкаў: ногі боўталіся ля самай падлогі, пятлёй служыў шнур гардынаў. Акно было зачыненае, дзверы не замкнёныя; смерць надышла каля шостага гадзіны. Рот нябожчыка быў шырока раскрыты, язык вываліўся вонкі.

Гэтая трэцяя смерць у пакоі нумар сем прывяла да таго, што ў той самы дзень усе госці гатэля “Стывенс” з’ехалі адтуль, за выключэннем нямецкага прафесара з шаснаццаціга нумара, які скарыстаўся нагодай, каб на траціну скараціць плату за пражыванне. Для спадарыні Дзюбанэ было невялікім суцяшэннем, што на наступны дзень Мары Гардэн, знакамітая

спявачка аперэты, вытаргавала ў яе шнур ад гардынаў за дзвесце франкаў. Па-першае, таму што такія рэчы прыносяць удачу, а па-другое, таму што гэта трапіць ў газеты.

Калі б такая гісторыя адбылася ўлетку, у ліпені ці ў жніўні, спадарыня Дзюбанэ магла б атрымаць за свой шнур утрая болей; бульварныя лісткі тыдні запар запаўнялі свае старонкі апісаннем падобных здарэнняў. Але ў сярэдзіне самай неспакойнай пары году (выбары, хваляванні на Балканах, банкаўскі абвал у Нью-Ёрку, візіт ангельскай каралеўскай сям’і) ніхто і праўда не ведаў, дзе знайсці вольнае месца на газетных старонках. Таму гісторыю на вуліцы Альфрэда Стывенса абмяркоўвалі значна менш, чым яна таго заслугоўвала, і прэсавыя паведамленні, сухія і кароткія, у большасці сваёй проста паўтаралі паліцэйскія справаздачы і амаль не ўтрымлівалі ў сабе перабольшаньняў.

Студэнту-медыку Рышару Бракемону гэтая гісторыя была вядомая толькі па газетных паведамленнях. Аднаго маленькага факту ён, аднак, не ведаў; факт здаваўся такім неістотным, што ні камісар, ні сведкі не згадвалі яго ў размовах з журналістамі. Толькі пазней, пасля прыгодаў студэнта, пра гэтую акалічнасць нарэшце ўспомнілі. Калі труп сяржанта Шарля-Мары Шам’е здымалі з крука, з роту нябожчыка вылез вялікі чорны павук. Слуга скінуў яго пошчыкам пальца, крыкнуўшы пры гэтым: “Фу, чорт, зноў гэтая гадзіна!” У ходзе далейшага расследавання – на гэты раз ужо справы Бракемона – слуга сказаў, што калі здымалі з крука каміваяжорашвейцарца, ён бачыў, як па плячы самагубцы паўзе такі ж павук. Але на той момант Бракемон нічога гэтага не ведаў.

Ён пасяліўся ў пакоі праз два тыдні пасля апошняга самазабойства, у нядзелю. Усё, што яму давалося там перажыць, ён рупліва запісваў у дзённік.

Дзённік Рышара Бракемона, студэнта-медыка

Панядзелак, 28 лютага

Я засяліўся ўчора ўвечары. Я распакаваў два свае кошыкі, расклаў рэчы, пасля лёг спаць. Я цудоўна высыпаўся; якраз прабіла дзевяць гадзін, калі мяне пабудзіў грукат у дзверы. Гэта была гаспадыня, якая сама прынесла мне сняданак, яна вельмі клапоціцца пра мяне: я атрымаў яйкі, шынку і цудоўную каву. Умыўся, адзеўся, потым паназіраў, як слуга прыбірае ў пакоі. Пры гэтым я курыў сваю люльку.

Ну, такім чынам, я тут. Я дакладна ведаю, што справа небяспечная, але я ведаю таксама, што калі ўдасца, я яе разблытаю. Калісьці Парыж быў варты толькі імшы – але сёння так танна не перамагаюць і я магу паставіць на карту сваё жыццё. Гэта добрая магчымасць – што ж, я яе скарыстаю.

Зрэшты, астатнія былі гатовыя выдумаць і не такое. Не менш за дваццаць сем чалавек, звяртаючыся хто ў паліцыю, хто да гаспадыні, спрабавалі атрымаць гэты пакой; сярод іх тры дамы. Супернікаў было

дастаткова; відаць, усе яны небаракі кшталту мяне.

Але месца ў гатэлі атрымаў я. Чаму? Ах, я, верагодна, адзіны, хто мог пачаставаць мудрую паліцыю разумнымі думкамі. Цудоўнымі думкамі! Натуральна, я блефаваў.

Гэтыя нататкі прызначаныя і для паліцыі. І мне прыносіць задавальненне з самага пачатку расказаць спадарству, як прыгожа я іх падмануў. Калі камісар разважлівы чалавек, ён скажа: “Хм, якраз таму я і вырашыў, што Бракемон нам падыходзіць!” Зрэшты, мне абсалютна ўсё адно, што ён скажа пазней: цяпер я сяджу тут. І мне здаецца добрай прыкметай, што я пачаў сваю дзейнасць з таго, што так фэйна падмануў спадароў паліцэйскіх.

Спачатку я пабываў у спадарыні Дзюбанэ, якая адправіла мяне ў паліцэйскую канцылярыю. На працягу цэлага тыдня я кожны дзень цёгаўся туды, мая прапанова была “ўзятая пад увагу”, і гэта значыла, што я мусіў прыходзіць у паліцыю зноў і зноў. Большасць маіх супернікаў даўно адступілі перад цяжкасцямі, знайшлі сабе лепшы занятак, чым гадзінамі сядзець у задушлівым каравульным памяшканні; камісара ўжо моцна злавала мая ўпартасць. Нарэшце ён наўпрост сказаў мне, што мае штодзённыя візіты сюды не маюць сэнсу. Ён удзячны мне, як і іншым, за жаданне дапамагчы, але выкарыстоўваць “дылетантаў” ён не можа. І калі ў мяне няма распрацаванага плану...

Тут я сказаў яму, што маю такі план. Насамрэч нічога ў мяне, вядома ж, не было. Але я сказаў, што пра свой план, добры, але небяспечны, які дапаможа знайсці ключ да разгадкі хутчэй за любыя паліцэйскія захады, я апавяду яму толькі тады, калі ён дасць мне слова гонару, што асабіста падтрымае маю ідэю. Ён падзякаваў, ён лічыў, што ў яго няма часу на нешта падобнае. Але я бачыў, што я перамог, калі ён спытаў мяне, ці не магу я прынамсі намякнуць яму, у чым сутнасць маёй задумы.

І я зрабіў гэта. Я нагаварыў яму поўнай лухты, пра якую яшчэ секунду таму сам не меў ніякага ўяўлення; я не ведаў, адкуль у мяне ўзяліся такія дзіўныя думкі. Я сказаў яму, што сярод усіх гадзінаў тыдня ёсць адна, якая мае таямнічы ўплыў на чалавека. Гэта гадзіна, у якую Хрыстос знік са сваёй магілы: шостая гадзіна вечару апошняга дня яўрэйскага тыдня. І калі камісар памятае, менавіта ў гэтую гадзіну, у пятніцу паміж пяццю і шасцю, і адбыліся ўсе тры самазабойствы. Большага я не магу яму цяпер сказаць, але хай ён лепш пачытае прароцтвы святога Яна.

Камісар зрабіў такія твар, нібыта ён нешта ў гэтым разумее, падзякаваў і запрасіў увечары прыйсці зноў. Я прыйшоў у ягоную канцылярыю ў прызначаны час; перад ім на стала я пабачыў Новы Завет. Час да майго прыходу я патраціў на тыя ж штудыі, што і ён; я пакорпаўся ў прароцтвах і ні слова ў іх не зразумеў. Можа быць, камісар быў больш кемлівы за мяне, ва ўсялякім выпадку ён сказаў мне вельмі прыязна, што нягледзячы на мае вельмі цьмяныя намёкі, ён мяркуе, што разумее плынь маіх думак. І што ён гатовы прыняць маю прапанову і ўсяляк мне судзейнічаць.

Я мушу прызнаць, што ён насамрэч мне вельмі дапамог. Ён дамовіўся з гаспадыняй, што я падчас свайго знаходжаньня ў гатэлі буду ўсё мець бясплатна. Ён даў мне выдатны рэвальвер і паліцэйскі свісток; ягонья супрацоўнікі атрымалі загад як мага часцей праходзіць па маленькай вуліцы Альфрэда Стывенса і па першым жа сігнале падняцца да мяне. І, нарэшце, ён правёў у мой пакой тэлефон, дзякуючы чаму я меў пастаянную сувязь з паліцэйскай канцылярыяй. Хаця яна і знаходзілася ў чатырох хвілінах ходу адсюль, я мог у любы час як найхутчэй атрымаць дапамогу. Пры ўсім гэтым я зусім не здагадваўся, адкуль мне магла б пагражаць небяспека.

Аўторак, 1 сакавіка

Нічога не здарылася, ні ўчора, ні сёння. Спадарыня Дзюбанэ прынесла з іншага пакой новы шнур для гардынаў – яе гатэль жа амаль пусты. Яна карыстаецца кожнай нагодай, каб зайсці да мяне; кожны раз яна нешта прыносіць. Я ўгаварыў яе яшчэ раз апавесці мне ва ўсіх падрабязнасцях пра здарэнні, але не даведаўся нічога новага. Адносна прычын самагубстваў у яе былі свае асабістыя тлумачэнні. Што тычыцца артыста, то, на яе думку, размова ішла пра няшчаснае каханне; калі ён жыў у яе апошнія гады, да яго часта прыходзіла маладая дама, якая потым ужо не паказвалася. Праўда, што да швейцарца, то яна не ведала, што тут сказаць, – але ж немагчыма ведаць усё. А сяржант, відавочна, здзейсніў самагубства проста каб яе пазлаваць.

Я мушу сказаць, што гэтыя тлумачэнні спадарыні Дзюбанэ даволі ўбогія. Але я дазволіў ёй трохі пабалбатаць; усё ж яна хоць на нейкі час разагнала мой смутак.

Чацвер, 3 сакавіка

Усё яшчэ нічога не адбылося. Камісар тэлефануе пару разоў на дзень, я кажу яму, што справы ў мяне ідуць выдатна; відавочна, што гэта яго не радуе. Я ўзяў сюды свае кнігі па медыцыне і працую; такім чынам мой добраахвотны арышт у любым выпадку мае сэнс.

Пятніца, 4 сакавіка, 2 гадзіны дня

Я цудоўна паабедаў; гаспадыня прынесла мне яшчэ і паўбутэлькі шампанскага; гэта быў сапраўдны абед шыбеніка. Яна разглядала мяне, як ужо на тры чвэрці мёртвага. Як толькі я скончыў абедаць, адразу ж стала са слязьмі ў вачох прасіць, каб я пайшоў разам з ёй; яна баялася, што я павешуся, “каб яе пазлаваць”.

Увайшоўшы да сябе, я агледзеў шнур. І вось на гэтым я мушу зараз павесіцца? Хм, нешта ў мяне мала ахвоты. Да таго ж шнур шурпаты і нягнуткі, ён вельмі кепска зацягваецца ў пятлю, трэба мець сапраўды шмат волі, каб скарыстацца прыкладам тых, хто жыў тут да мяне. Цяпер я сяджу за маім сталом, злева тэлефон, справа рэвальвер. Страху няма, але ёсць

цікаўнасць.

6 гадзін вечару

Нічога не адбылося, пра што можна было б напісаць – на жаль! “Гадзіна самагубцаў” прыйшла і сышла, яна была такая ж, як і астатнія. Праўда, я не магу аспрэчыць таго, што часам адчуваў неадольнае жаданне падысці да акна – о так, але ж з іншых прычын. Камісар тэлефанаваў паміж пяццю і шасцю самае меншае дзесяць разоў, ён быў такі ж нецярплівы, як я сам. Але спадарыня Дзюбанэ задаволеная: пражыць у сёмым нумары тыдзень – і не павесіцца! Неверагодна!

Панядзелак, 7 сакавіка

Што ж, я перакананы, што нічога не даведаюся; відаць, самагубствы маіх папярэднікаў так і застаюцца дзіўным супадзеннем. Я папрасіў камісара распарадзіцца яшчэ раз грунтоўна расследаваць усе тры выпадкі, я перакананы: прычыны самагубстваў будуць высветленыя. Што тычыцца мяне, то я пастараюся застацца тут як найдаўжэй. Парыжу мне, праўда, не заваяваць, але лепш я пажыву тут і буду, прынамсі, нармальна харчавацца. Да таго ж я старанна працую, я заўважаю, што справы з навучаннем ідуць усё лепш. І нарэшце, я займеў яшчэ адну прычыну, якая мяне тут трымае.

Серада, 9 сакавіка

Такім чынам, я зрабіў крок наперад. Кларымонда... [2]

Ах, я ж яшчэ нічога не апавядаў пра Кларымонду. Яна – мая трэцяя прычына, каб заставацца тут, і яна – гэта тое, што прымушае мяне а кожнай “гадзіне самагубцаў” падыходзіць да акна – але, натуральна, не для таго каб павесіцца. Кларымонда – чаму я яе так называю? Не маю ўяўлення, як яе завуць, але мне чамусьці здаецца, што я мушу называць яе Кларымондай. І я гатовы ісці ў заклад, што яе насамрэч будуць так зваць, калі я раптам даведаюся ейнае імя.

Я заўважыў Кларымонду ў першыя ж дні. Яна жыве на іншым баку гэтай вельмі вузкай вуліцы і яе акно якраз насупраць майго. Там яна і сядзіць за фіранкамі. Зрэшты, я павінен адзначыць, што яна пачала назіраць за мной раней, чым я за ёй, гэта бяспрэчна. Тут няма ніякага цуду, уся ж вуліца ведае, навошта я тут жыву, пра гэта паклапацілася спадарыня Дзюбанэ.

Я ні ў якім разе не належу да тых людзей, якія здольныя адразу ж у кагосьці закахацца, і рэдка маю справу з жанчынамі. Той, хто прыехаў з Вэрдэна ў Парыж, каб вывучаць медыцыну, і ў каго пры гэтым грошай хапае толькі каб раз на тры дні добра паесці, знойдзе сабе клопат і без каханьня. Я не маю досведу ў мілосных справах, і таму, магчыма, пачаў стасункі досыць па-дурному. Але, так ці інакш, я задаволены тым, як усё выглядае на гэты момант.

Спачатку ў мяне і думак не было пачаць фліртаваць з маёй суседкай

насупраць. Я толькі падумаў, што я тут для таго, каб назіраць, і інакш чым з добрымі намерамі я не стаў бы нічога даследаваць – дык чаму б мне не паназіраць за акном процілеглага дома. Цэлы дзень не прасядзіш за кнігамі. Я прыйшоў да высновы, што, відавочна, Кларымонда жыве на цэлым паверсе адна. У яе тры акна, але яна сядзіць толькі ля таго, якое акурат насупраць майго; яна сядзіць і прадзе на маленькай старамоднай прасніцы. Я ўжо калісьці бачыў такую ў маёй бабулі, але яна ніколі ёй не карысталася, прасніца дасталася ёй у спадчыну ад нейкай працёткі: я наогул не ведаў, што на такіх яшчэ і сённяя нехта працуе. Зрэшты, прасніца Кларымонды – зусім маленькая, прыгожая рэч, белая і, здаецца, нібыта са слановай косткі; у яе павінныя атрымлівацца неверагодна тонкія ніткі.

Яна сядзіць увесь дзень ля акна за фіранкамі і нястомна прадзе, і толькі калі цямнее, спыняе сваю працу. Вядома ж, у гэтыя туманныя дні на вузкай вуліцы цямнее вельмі рана, а пятай гадзіне ўжо надыходзяць прыцемкі. Святла ў яе пакоі я ніколі не бачыў.

Як яна выглядае, я дакладна не ведаю. Яе валасы чорныя, завіваюцца ў хвалістыя пасмы, сама яна бледная. Нос тонкі і маленькі, рухавыя ноздры. Вусны таксама бледныя, і мне здаецца, яе маленькія зубы вострыя, як у драпежнага звераняці. Пад вейкамі глыбокія цені, але калі яна іх падымае, яе вялікія цёмныя вочы ззяюць. Але ж гэта ўсё я больш адчуваю, чым ведаю напэўна. Цяжка нешта даведацца пра яе выгляд, яна ж заўжды хаваецца за фіранкамі.

І яшчэ: яна носіць чорную закрытую сукенку з вялікімі фіялетавымі крапінкамі. А на руках яе заўсёды доўгія чорныя пальчаткі, відаць, каб не папсаваць рукі, калі яна працуе. Гэта выглядае дзіўна, калі яе тонкія чорныя пальцы хутка, на выгляд бязладна, бяруць ніткі і цягнуць – сапраўды, не раўнуючы лапкі нейкае інсекты.

Нашыя з ёй стасункі? Ну, яны дастаткова павярхоўныя, хаця мне здаецца, мы ўсё ж бліжэй адно да аднога, чым можна было б падумаць. Так павялося, што яна ўглядаецца ў маё акно – а я ў яе. Яна назірае за мной – а я за ёй. І я, мусіць, ёй падабаюся, бо аднойчы, калі я на яе глядзеў, яна мне ўсміхнулася, я, вядома, зрабіў тое самае ў адказ. Так было некалькі дзён, мы ўсміхаліся адно адному ўсё часцей. Затым я пачаў ледзьве не штогадзіны ківаць ёй; не ведаю, што з гэтага выйдзе.

Нарэшце я гэтага дасягнуў, сённяя па абедзе. Зноў павітаўся з Кларымондай. І, хоць і ў поўнай цішыні, але я бачыў, як яна кінула ў адказ.

Чацвер, 10 сакавіка

Учора я доўга сядзеў над кнігамі. Я не магу сказаць, што я шмат вывучыў: я будаваў паветраныя замкі і марыў пра Кларымонду. Спаў я неспакойна, да позняй раніцы.

Калі я падышоў да акна, Кларымонда ўжо сядзела на сваім месцы. Я

павітаўся з ёй, і яна зноўку кіўнула. Яна ўсміхнулася і доўга глядзела на мяне.

Я хацеў працаваць, але не знаходзіў спакою. Сеў на крэсла і неадрыўна глядзеў на яе. Тут я пабачыў, што яна таксама паклала рукі на калені. Я пацягнуў шнур белых гардынаў і амаль у тое самае імгненне ўбачыў, што яна зрабіла тое самае. Мы пасміхнуліся і глядзелі адно на аднаго.

Я думаю, мы сядзелі так гадзіну.

Потым яна зноў пачала прасці.

Субота, 12 сакавіка

Гэтыя дні мінаюць так. Я ем і п'ю, я саджуся за працоўны стол. Потым я раскурваю сваю люльку і схіляюся над кнігай. Аднак я не магу прачытаць ні слова. Я намагаюся працаваць, але наперад ведаю, што гэта бессэнсоўна. Потым я падыходжу да акна. Я вітаюся, Кларымонда адказвае. Мы ўсміхаемся і неадрыўна глядзім адно на аднаго, гадзінамі.

Учора а шостаі гадзіне вечару мне было вельмі неспакойна. Прыцемкі надышлі вельмі рана, і я адчуў нейкі няпэўны страх. Я сядзеў за пісьмовым сталом і чакаў. Я адчуваў амаль неадольнае прыцягненне акна – мяне цягнула да яго не таму, што хацелася павесіцца, вядома ж, але каб пабачыць Кларымонду. Я ўскочыў і стаў за гардынамі. Ніколі, здаецца, я не бачыў яе так ясна, нягледзячы на тое, што знадворку стала зусім цёмна. Яна прала, але яе вочы глядзелі ў мой бок. Дзіўна, але я адчуваў сябе выдатна і пры гэтым быў у дзіўным непакоі.

Зазваніў тэлефон. Я быў у шаленстве праз гэтага дурня-камісара, які сваімі ідыёцкімі пытаннямі вырваў мяне з маіх летуценняў.

Сёння раніцай ён наведваў мяне разам са спадарыняй Дзюбанэ. Яна цалкам задаволеная мной і тым, што я ўжо два тыдні ў сёмым нумары, а ўсё яшчэ жывы. Камісар, аднак, хацеў бы яшчэ і нейкіх следчых поспехаў. Я таямніча намякнуў, што напаў на след вельмі незвычайнай справы; гэты асёл ва ўсё паверыў. Што б ні адбылося, я магу застацца тут яшчэ на тыдзень – і гэта маё адзінае жаданне. Не праз кухню спадарыні Дзюбанэ і яе вінных запасаў – госпадзе, як хутка робішся да гэтага абыякавым, калі заўжды сыты! – але толькі дзеля яе акна, якое яна ненавідзіць, якога баіцца і якое я так люблю, гэтае акно, дзякуючы якому я магу бачыць Кларымонду.

Калі я ўключыў лямпу, то больш не пабачыў сваёй каханай. Я праглядзеў усе вочы, каб даведацца, ці выходзіць яна з дому, але ніколі не бачыў, каб яна зрабіла хаця б крок на вуліцу. У мяне вялікае зручнае крэсла і абажур вакол лямпы, святло якой ахінае мяне цеплынёй. Камісар прынес мне вялікі пакет тытуню, я ніколі не курыў такога добрага – і нягледзячы на гэта я не магу працаваць. Я чытаю дзве, тры старонкі і калі сканчаю, то ведаю, што не зразумеў ні слова. Толькі вочы чапляюцца за літары, аднак мозг не ўспрымае сэнс. Дзіўна! Як быццам на ім шыльда: “Уваход забаронены”. Як быццам усе думкі тут забароненыя, апрача адной: пра

Кларымонду.

Нарэшце я адсоўваю кнігі, адкідваюся на крэсле і мару.

Нядзеля, 13 сакавіка

Сёння раніцай я бачыў маленькі спектакль. Я прайшоўся па калідоры туды-сюды, пакуль слуга прыбіраў у маім пакоі. Перад акном у двор вісела павуцінне, на якім сядзела тоўстая павучыха з крыжом на спіне. Спадарыня Дзюбанэ не дазваляе яе знішчыць: павукі прыносяць удачу, а ў яе якраз няшчасце ў доме. Тут я пабачыў, як другі, значна меншы павук, самец, асцярожна караскаецца па сетцы. Ён асцярожна прабраўся па хісткіх нітках да сярэдзіны павуціння, але як толькі самка здрыганулася, ён адразу адхіснуўся. Дабраўшыся да іншага канца павуціння, ён зноў паспрабаваў наблізіцца. Урэшце падалося, што самка гатовая прыняць заляцанні, яна заставалася спакойнай. Самец лез, спачатку паволі, а потым усё хутчэй па нітках павуціння, так, што яно дрыжэла; тым часам павучыха не варушылася. Тады ён палез да яе, але з бясконцай асцярожнасцю. Самка сустрэла яго спакойна, удаючы, што ёй падабаюцца ягоныя пяшчотныя абдымкі; прыкладна хвіліну яны нерухома віселі ў цэнтры вялікай сеткі.

Потым я пабачыў, як самец паволі адрываецца ад самкі, адна нага праз другую, выглядала на тое, што ён хоча спакойна вярнуцца назад і пакінуць сваю партнёрку адну ў любоўных летуценнях. Раптам ён увесь падаўся наперад і пабег што было моцы дамоў з сеткі. Але ў той самы момант самка ажыла і імкліва кінулася ў пагоню. Слабы самец сарваўся з сеткі, ягоная каханка зрабіла тое самае. Абое ўпалі на падваконне, з усіх сваіх сілаў самец спрабаваў уцячы. Занадта позна – партнёрка ўжо схапіла яго і павалакла назад у сетку, у самую сярэдзіну. І на тым самым месцы, якое зусім нядаўна служыла ложкам для двух апантаных юрлівасцю істотаў, паўстала зусім новая карціна. Марна самец адбіваўся ўсімі сваімі слабымі лапкамі, намагаючыся вызваліцца з дзікіх абдымкаў: каханка не адпускала яго. У лічаныя хвіліны яна аблытала яго павуціннем так, што ён не мог паварушыцца. Потым яна запусціла вострае жвала ў ягонае цела і стала на ўсю моц высмоктваць маладую кроў свайго каханка. Я яшчэ пабачыў, як яна адарвала ад сеткі яго нікчэмныя непазнавальныя рэшткі – лапкі, скуру, валаскі – і пагардліва выкінула з сеткі.

Вось такое каханне ў гэтых тварынаў – ну, мне застаецца радавацца, што я не малады павук.

Панядзелак, 14 сакавіка

Я больш ужо нават не зазіраю ў свае кнігі. Баўлю дні выключна ля акна. Я застаюся сядзець нават калі цёмна. Яе больш няма, але я заплюшчваю вочы і ўсё ж бачу яе.

Хм, гэты дзённік становіцца зусім іншы, чым я яго сабе ўяўляў. Ён апавядае пра спадарыню Дзюбанэ і пра камісара, пра павукоў і пра Кларымонду. Але ні слова пра адкрыццё, якое я хацеў зрабіць. Дый ці мая

гэта віна?

Аўторак, 15 сакавіка

Мы прыдумалі незвычайную гульню, я і Кларымонда; мы гуляем у нашу гульню ўвесь дзень. Я вітаюся з ёй, і адразу ж яна вітае мяне ў адказ. Потым я грукаю рукой па аконнай шыбе, і як толькі яна гэта бачыць, то таксама пачынае грукаць. Я махаю ёй рукой, і яна махае мне ў адказ; я варушу вуснамі, нібыта нешта кажу, і яна робіць гэтаксама. Потым я прыгладжваю валасы – і вось і яе рука ўжо на ілбе. Проста нейкая дзіцячая гульня, і мы смяемся з гэтага. Уласна, яна не смяецца, гэта проста ўсмешка, спакойная, адданая – смяецца з самога сябе.

Зрэшты, усё гэта не такое ўжо глупства, як можа падацца. Гэта не проста перайманне, я мяркую, тады нам абаім хутка надакучыла б займацца такой лухтою; гэта сапраўдная тэлепатыя, якая мусіць адыгрываць сваю ролю. Бо Кларымонда ўжо праз секунду да дробязяў паўтарае мае рухі, хоць у яе няма часу як след іх запомніць; часам мне здаецца, што ўсё адбываецца адначасова. Хуткасць, з якой яна запамінае паслядоўнасць маіх рухаў, прымушае мяне рабіць усё новыя і новыя, усё больш непераймальныя, і гэта фантастычна, як яна імгненна робіць тое ж самае. Я шпарка раблю шмат розных рухаў адзін за адным; потым я раблю тыя самыя яшчэ і яшчэ. Урэшце я раблю ў чацверты раз той жа шэраг рухаў, але мяняю іх паслядоўнасць, ці раблю адзін рух па-іншаму, ці адмаўляюся ад нейкага з іх. Як дзеці, якія гуляюць ва “ўсе птушкі лётаюць”. Гэта назвычай дзіўна, што Кларымонда не робіць ніводнага няправільнага руху, хаця я змяняю іх так хутка, што ў яе зусім няма часу на іх асэнсаванне.

Так я баўлю свой сённяшні дзень. Але ў мяне ні на секунду не ўзнікае адчування, што я марную час; наадварот, усё выглядае так, нібыта я яшчэ ніколі не займаўся справай, важнейшай за гэтую.

Серада, 16 сакавіка

Хіба гэта не камічна, што мне ніколі па-сапраўднаму не прыходзіла ў галаву думка перавесці стасункі з Кларымондай на больш сур’ёзны грунт, замест таго каб гуляць з ёй гадзінамі запар? Узяць капялюш і паліто і спусціцца ўніз, два лесвічныя пралёты. Пяць крокаў праз вуліцу, потым зноў два пралёты. На дзвярах шыльдачка, на якой напісана: “Кларымонда...”. Якое ў яе прозвішча? Не ведаю, але там дакладна напісанае імя: Кларымонда. Потым я грукаю і...

Наколькі ж дакладна я магу сабе ўсё ўявіць, я бачу перад сабой кожны свой уяўны рух. Але я не магу ўявіць сабе, што адбудзецца далей. Дзверы адчыняюцца, гэта я яшчэ бачу. Але я застаюся стаяць перад імі і зазіраю ў цемру, якая нічога, зусім нічога не дае разгледзець. Яна не прыходзіць – нічога не адбываецца; там наогул нічога няма. Толькі гэтая чорная непранікальная цямрэча.

Часам мне здаецца, быццам ніякай іншай Кларымонды, апроч той, якую я бачу ў акно і з якой я гуляю, не існуе. Я не магу сабе нават уявіць, як гэтая жанчына магла б выглядаць у капелюшы ці ў іншай, а не ў чорнай з фіялетавымі крапінкамі, сукенцы; ні разу яна не ўяўлялася мне і без сваіх пальчатак. Калі б я пабачыў яе на вуліцы ці нават у рэстаранцы, то пабачыў бы, як яна есць, п’е, шчабеча пра нешта... Я ажно засмяяўся, настолькі немагчымай падалася мне гэтка карціна.

Часам я пытаюся ў сябе, ці кахаю я яе. Я не магу з пэўнасцю адказаць на гэтае пытанне, я ж яшчэ ніколі не кахаў. А калі гэтае пачуццё, якое я маю да Кларымонды, на самай справе каханне, то яно зусім, зусім іншае, чым тое, што я бачыў у сваіх таварышаў ці пра якое ведаў з раманаў.

Мне становіцца вельмі цяжка фіксаваць свае адчуванні. Мне ўвогуле становіцца цяжка думаць пра нешта, што не мае дачынення да Кларымонды ці, больш за тое, не мае дачынення да нашае гульні. Бо з гэтым немагчыма спрачацца: тое, чым я заняты, – не што іншае як гульня. І гэта хвалюе мяне больш за ўсё.

Кларымонда – так, я адчуваю, што мяне да яе цягне. Але тут прымешваецца і іншае пачуццё, падобнае да трылогі. Трылогі? Не, гэта таксама не так, хутчэй боязь, лёгкі страх перад чымсьці, чаго я не ведаю. І менавіта гэты страх, прыхаванае ў ім хваляванне вымушаюць мяне трымацца падалей ад Кларымонды – і адначасова мяне вельмі моцна цягне да яе. Я адчуваю сябе так, нібы раблю вялікае кола вакол яе, трохі набліжаюся, потым зноў аддаляюся, бягу далей, пераходжу на іншае месца і затым зноў вяртаюся назад. Пакуль я – і я дакладна гэта ведаю – не траплю ўрэшце да яе.

Кларымонда сядзіць ля акна і прадзе. Ніткі, доўгія, тонкія, неверагодна тонкія ніткі. Яна робіць з іх тканіну, я не ведаю, у што ператворыцца потым гэтая тканіна. І я не магу ўцяміць, як яна можа плесці гэтую сетку, не парваўшы і не сапсаванайшы ніводнае з гэтых тонкіх выкшталцёных нітак. На тканіне цудоўны ўзор, казачныя звяры і дзіўныя пысы.

Зрэшты, што я тут пішу? Я ж ніколі не змагу пабачыць, што ж яна прадзе; занадта тонкае прадзіва. І ўсё ж адчуваю, што яе праца дакладна такая самая, якой я яе ўяўляю – калі заплюшчваю вочы. Такая самая. Вялікая сетка і шмат істотаў на ёй, казачныя звяры і дзіўныя пысы...

Чацвер, 17 сакавіка

Я ў дзіўным узбуджэнні. Я больш не размаўляю ні з кім; нават пры сустрэчы са спадарыняй Дзюбанэ і слугой я ледзь магу вымавіць “добры дзень”. Я не дазваляю сабе шмат есці, каб не траціць час; мне падабаецца толькі сядзець ля акна і гуляць з ёй. Як захапляе мяне наша гульня!

І ў мяне такое адчуванне, што заўтра мусіць нешта здарыцца.

Пятніца, 18 сакавіка

Так, сёння мусіць нешта адбыцца. Я кажу сам сабе – я размаўляю сам з

сабой гучна, каб пачуць уласны голас – што я тут менавіта з гэтай прычыны. Але самае кепскае: я баюся. І да гэтага страху, які падштурхоўвае мяне зрабіць прыкладна тое ж, што зрабілі папярэднія жыхары гэтага пакоя, прымешваецца іншы – страх перад Кларымондай. Не ведаю, чаго я баюся больш. Мне ўсё цяжэй успрымаць нас паасобку.

Я баюся, мне хочацца крычаць.

6 гадзін вечару

Хуценька некалькі словаў, я сяджу ў капелюшы і паліто.

А пятай гадзіне я быў на мяжы сваіх сілаў. О, цяпер я дакладна ведаю, што гэтая дзіўная акалічнасць звязана з шостай гадзінай перадапошняга дня тыдня – цяпер я больш не смяюся з ашуканства, якое я зладзіў з камісарам. Я сядзеў на маім крэсле, прымушаючы сябе не ўставаць. Але мяне цягнула, вырывала з яго, туды, да акна. Я павінен быў гуляць з Кларымондай – і потым гэты жудасны страх перад акном. Я бачыў, як яны вісяць тут, швейцарац-каміваяжор, вялікі, з тоўстай шыяй і сівой шчэцю. І ладны артыст, і каржакаваты дужы сяржант. Я бачыў усіх трох, аднаго за адным, і потым усіх адразу, на тым самым круку, з адкрытымі ртамі, з якіх вываліліся языкі. І потым я пабачыў сябе сярод іх.

О, гэты страх! Я выразна адчуваў, што баюся аконнага пераплёту і жахлівага крука на ім, гэтаксама як і Кларымонду. Яна магла злітавацца нада мной, але ў маім брыдкім страху я бачыў яе разам з тымі трыма, якія тут віселі, чые ногі валачыліся па падлозе.

Сапраўды, я не адчуваў ні на імгненне жадання або прагі павесіцца; я баяўся толькі, што раптам захачу гэта зрабіць. Я адчуваў толькі страх перад самім акном – і перад Кларымондай – перад чымсьці жудасным, неспазнавальным. Я меў неадольнае, страшнае жаданне падняцца і падысці да акна. І я мусіў гэта зрабіць...

Тут зазваніў тэлефон. Я ўзяў слухаўку і не чакаючы, пакуль мне нешта скажуць, закрычаў: “Прыезджайце! Зараз жа!”

Мой пранізлівы крык нібыта разагнаў усе цені на падрапанай падлозе. Я адразу супакоіўся. Я выцер лоб і выпіў шклянку вады; потым пачаў разважаць пра тое, што я скажу камісару, калі ён прыедзе. Нарэшце я падышоў да акна, павітаўся і ўсміхнуўся.

І Кларымонда павіталася і ўсміхнулася.

Празь пяць хвілінаў камісар быў тут. Я сказаў яму, што нарэшце нападў на след; лепш бы сёння ён не спяшаўся з пытаннямі, але я абавязкова неўзабаве здыму з гэтай гісторыі покрыва таямнічасці. Самае смешнае пры гэтым было тое, што калі я яму пра гэта казаў, я быў цалкам упэўнены, што кажу праўду. І нават цяпер я яшчэ гэта адчуваю – насуперак таму, што я ведаю.

Ён заўважыў мой незвычайны стан, асабліва калі я папрасіў прабачэння за мой зьяканы крык і паспрабаваў патлумачыць яму, што ніякай падставы для гэтага не было. Ён добрачыліва зазначыў, што я не

мушу пераймацца; ён заўжды ў маім распараджэнні, гэта ж ягоны клопат. Лепш ён шмат разоў прыйдзе дарэмна, чым аднойчы прымусіць сябе чакаць, калі будзе насамрэч патрэбны. Потым ён запрасіў мяне прагуляцца з ім сёння ўвечары, гэта мяне падбадзёрыць; гэта дрэнна, што я заўсёды ў адзіноце. Я прыняў ягоную прапанову – хоць гэта было і нялёгка: мне не хацелася пакідаць пакой.

Субота, 19 сакавіка

Мы былі ў Гаэтэ Рашуар, у Сігаль і ў Люн Рус. Камісар меў рацыю: гэта было добра для мяне – выйсці з гатэля, падыхаць іншым паветрам. Спачатку ў мяне было непрыемнае адчуванне, што я раблю нешта няправільнае, быццам я дэзертыр, які паварочваецца да сцягу спінай. Але потым гэта прайшло; мы шмат пілі, смяяліся і балбаталі.

Калі я сёння раніцай падышоў да акна, я прачытаў на твары Клэрымонды папрок. Аднак, магчыма, я сам сабе ўсё панакрыдумляў: адкуль ёй наогул ведаць, што я ўчора ўначы кудысьці выходзіў? Зрэшты, гэта было толькі на імгненне, потым яна зноў усміхнулася.

Увесь дзень мы гулялі ў нашу гульню.

Нядзеля, 20 сакавіка

Я магу толькі зноў напісаць: увесь дзень мы гулялі.

Панядзелак, 21 сакавіка

Увесь дзень мы гулялі.

Аўторак, 22 сакавіка

Так, мы займаліся гэтым і сёння. Нічым, нічым іншым. Часам я пытаюся сам у сябе: для чаго, навошта? Ці: чаго я, уласна, хачу, куды гэта прывядзе? Але я ніколі не шукаю адказу. Бо зразумела: што б ні здарылася, я хачу менавіта гэтага. Я гэтага чакаю. Таго, што надыходзіць.

Мы размаўлялі ў гэтыя дні – вядома ж, без словаў. Часам мы варушылі вуснамі, часцей жа толькі глядзелі адно на аднога. Але мы добра разумеліся.

Я меў рацыю: Клэрымонда папракала мяне тым, што я ўцёк у мінулую пятніцу. Я папрасіў у яе прабачэння і сказаў, што прызнаю: гэта была дурасць з майго боку і я абяцаю ёй ніколі больш не адыходзіць ад акна. І мы пацалаваліся, прыціснуўшы вусны да аконнага шкла.

Серада, 23 сакавіка

Цяпер я ведаю, што кахаю яе. Гэта павінна было здарыцца, я закахайся ў яе ўсёй душой. Можа быць, каханне ў іншых людзей выглядае інакш. Але ці існуюць аднолькавыя галовы, вушы, рукі? Усе розныя, так і каханне не можа быць такім самым, як у іншых. Маё каханне асаблівае, я добра ведаю гэта. Але хіба яно ад гэтага менш прыгожае? Я амаль шчаслівы ў гэтай

любаві.

Калі б толькі не страх! Часам ён засынае, і я забываю пра яго. Але толькі на хвіліну, потым ён зноў прачынаецца і не адпускае мяне. Ён падаецца мне мышкай, якая хоча супрацьстаяць магутным абдымкам вялікай прыгожай змяі. Пачакай трошкі, маленькі дурны страх, хутка цябе зжарэ гэтае вялікае каханне.

Чацвер, 24 сакавіка

Я зрабіў адкрыццё: не я гуляю з Кларымондай – яна гуляе са мной.

Гэта адбылося так.

Учора ўвечары, як заўсёды, я думаў пра нашу гульню. Я запісаў сабе пяць новых складаных паслядоўнасцяў рухаў, якімі хацеў назаўтра яе здзівіць, кожны рух меў нумар. Я папрактыкаваўся, каб навучыцца як мага хутчэй іх выконваць, потым паўтарыў іх і ў адваротным парадку. Толькі цотныя лічбы і потым толькі няцотныя, потым усе першыя і апошнія рухі ва ўсіх пяці паслядоўнасцях. Гэта вымагала вялікіх высілкаў, але прыносіла мне шмат задавальнення, бо набліжала да мяне Кларымонду, калі я не мог яе бачыць. Я практыкаваўся так некалькі гадзін, але нарэшце ўсё стала як мае быць.

І вось сёння раніцай я падышоў да акна. Мы павіталіся; потым пачалася гульня. Туды, сюды, гэта было неверагодна, як хутка яна мяне разумела, як яна амаль у тое самае імгненне рабіла дакладна тое ж, што рабіў я.

Раптам пагрукалі; гэта быў слуга, які прынёс мне абутак. Я ўзяў яго; а калі вярнуўся да акна, мой позірк упаў на ліст паперы, дзе я запісаў мае паслядоўнасці. І тут я пабачыў, што *я не выканаў ніводнага з гэтых рухаў*.

Я ледзь не ўпаў, я схопіўся за спінку крэсла і толькі потым сеў. Я не верыў, я перачытваў тое, што было на лістку, зноў і зноў. Але гэта было праўдай: толькі што я гуляў каля акна і прапанаваў Кларымондзе некалькі паслядоўнасцяў – і ніводная з іх не належала мне.

І я зноў адчуў гэта: дзверы шырока адчыняюцца – яе дзверы. Я стаю перад імі і неадрыўна гляджу ўсярэдзіну – нічога, нічога – толькі гэтая пустая цемра. І я ведаў: калі я зараз выйду, я ўратую сябе; я выразна адчуваў, што магу выйсці. Нягледзячы на гэта, я не йшоў. Бо быў упэўнены: я трымаю таямніцу ў руках, трымаю моцна. Парыж – я заваю Парыж!

На нейкае імгненне Парыж быў мацнейшы за Кларымонду.

Ах, цяпер я ўжо амаль не думаю пра гэта. Цяпер я толькі адчуваю сваё каханне і з ім гэты ціхі, пажадны страх.

Але ў *тое* імгненне моцы ў мяне паболела. Я прачытаў яшчэ раз маю першую паслядоўнасць і цвёрда запамніў кожны рух. Потым вярнуўся да акна.

Я быў вельмі ўважлівы да таго, што раблю: *сярод рухаў не было тых, якія я хацеў выконваць*.

Потым я вырашыў пацерці нос указальным пальцам. Але замест гэтага пацалаваў шыбу. Я хацеў пабарабаніць па падваконні, але правёў рукой па валасах. Такім чынам, гэта было праўдай: не Кларымонда пераймала мае рухі, а я рабіў тое, што яна мне паказвала. І гэта адбывалася так хутка, так маланкава хутка, што часам я паўтараў рух яшчэ перад тым, як падумаць пра яго.

Так што я, які так ганарыўся сваім уменнем уплываць на іншых, я, як высветлілася насамрэч, – той, на каго ўплываюць. Толькі вось гэты ўплыў на мяне такі тонкі, такі далікатны -- о, няма нічога, чаму я аддаваўся б з большай радасцю, чым падпарадкаванне гэтаму ўплыву.

Я зрабіў яшчэ некалькі спробаў. Я засунуў абедзве рукі ў кішэні, сціснуў іх і вырашыў не варушыцца; пры гэтым я не адрываючыся глядзеў на яе. Я бачыў, як яна апусціла рукі, як пасміхнулася і лёгенька пагразіла мне ўказальным пальцам. Я не варушыўся. Я адчуваў, як мая правая рука хоча падняцца і высунуцца з кішэні, але ўчапіўся пальцамі за падкладку. Потым марудна, на працягу некалькіх хвілінаў пальцы расціснуліся – і рука вылезла з кішэні і ўзнялася. Цяпер ужо я пагразіў ёй пальцам і пасміхнуўся. Гэта выглядала так, быццам не я сам раблю гэта са сваёй рукой, але нехта чужы, за якім я назіраю. Не, не – усё было не так. Гэта рабіў я, я – а нехта чужы назіраў за мной. Менавіта чужы, які быў такі моцны і хацеў разгадаць нейкую таямніцу. Але гэта быў не я.

Уласна, якая мне справа да нейкіх таямніцаў? Я тут, каб рабіць тое, што хоча яна, Кларымонда, якую я кахаю ў сваім салодкім страху.

Пятніца, 25 сакавіка

Я перарэзаў тэлефонны дрот. У мяне больш няма ахвоты, каб нейкі дурань-камісар перашкодзіў мне менавіта тады, калі прыйдзе дзіўная гадзіна...

Госпадзе, і чаму толькі я гэта пішу? Усё гэта няпраўда. Быццам бы нехта водзіць за мяне маім пяром.

Але я хачу... хачу напісаць тут, што гэта... Гэта каштуе мне жахлівых намаганняў. Але я хачу гэта зрабіць. Яшчэ толькі раз... гэта тое... што я хачу.

Я перарэзаў тэлефонны дрот... ах...

Таму што я мусіў. Ну вось, нарэшце я напісаў гэта. Таму што мусіў, мусіў.

Мы стаялі сёння раніцай каля акна і гулялі. Нашая гульня стала іншай, не такой, як учора. Яна робіць які-небудзь рух, а я змагаюся з сабой так доўга, як толькі магу. Пакуль нарэшце не раблю тое самае, паслухмяна раблю тое, чаго яна жадае. І я не магу выказаць, як гэта цудоўна, гэтая пераможанасць, гэтае падпарадкаванне яе волі.

Мы гулялі. І потым, раптоўна, яна паднялася, пайшла ў пакой. Было так цёмна, што я не мог больш яе бачыць; здавалася, яна знікла ў цемры. Але адразу ж яна зноў прыйшла, несучы ў руках тэлефонны апарат, такі ж,

як мой. З усмешкай яна паставіла яго на падваконне, перарэзала дрот і потым занесла назад у пакой.

Чвэрць гадзіны я змагаўся з сабой. Мой страх быў большы, чым калі-кольвечы дагэтуль, але і адчуванне паступовага падпарадкавання было прямнейшае. І нарэшце я ўзяў свой тэлефон, перарэзаў дрот і паставіў назад на стол.

Вось так гэта адбылося.

Я сяджу на сваім крэсле. Я выпіў гарбаты, толькі што слуга прыбраў посуд і выйшаў. Я спытаў у яго, колькі часу, мой гадзіннік няправільна ідзе. Пятнаццаць хвілін на шостую, пятнаццаць на шостую...

Я ведаю: калі я зараз зірну ў акно, Кларымонда будзе нешта рабіць. Яна будзе рабіць нешта, што таксама павінен рабіць я.

Я ўсё ж гляджу. Яна стаіць там і ўсміхаецца. І – калі б я мог адвесці погляд! – падыходзіць да гардыны. Яна здымае шнур – ён чырвоны, зусім як той, які на маім акне. Яна завязвае пятлю. Яна вешае шнур на крук аконнага пераплёту.

Яна садзіцца і ўсміхаецца.

Не, гэта ўжо нельга назваць проста страхам – тое, што я адчуваю. Гэта такі пранізлівы, задушлівы жах, якім бы я, аднак, не падзяліўся ні з кім у свеце. Гэта прымус, якога ніхто яшчэ ніколі не адчуваў, і ўсё ж пры тым ён такі ўсепераможны ў сваёй неадольнай непазбежнасці.

Я мог бы адразу ж паддацца і зрабіць тое, што яна хоча. Але я чакаю, змагаюся, абараняюся. Я адчуваю, як яно... Яно робіцца ўсё мацнейшым, з кожнай хвілінай...

Так, я ўсё яшчэ сяджу тут. Я кінуўся туды і зрабіў тое, што яна хацела: узяў шнур, зрабіў пятлю і павесіў на крук. І цяпер я не хачу больш выглядваць, мне хочацца глядзець толькі на паперу. Бо я ведаю, што яна стане рабіць, калі я зноў пагляджу на яе – цяпер, а шостаі гадзіне перадапошняяга дня тыдня. Калі я пабачу яе, я павінен буду зрабіць тое, што яна хоча, я буду павінен...

Я не хачу на яе глядзець.

І тады я смяюся. Гучна. Не, не я смяюся – нешта смяецца ўва мне. Я ведаю чаму: праз гэтае “не хачу”...

Я не хачу – і, аднак, дакладна ведаю, што мушу. Я мушу глядзець на яе, мушу гэта зрабіць – і потым усё астатняе.

Я чакаю толькі, каб расцягнуць гэтыя пакуты на як мага большы час. Гэтыя нямыя мучэнні, момант найвышэйшае асалоды. Я пішу, хутка, хутка, каб сядзець тут, каб расцягнуць гэтыя імгненні болю, якія падаўжаюць асалоду майго кахання да бясконцасці...

Яшчэ больш, яшчэ даўжэй...

Зноў страх, зноў! Я ведаю, я пагляджу на яе, я падымуся, я павешуся: я не баюся гэтага. О не – гэта прыгожа, гэта чароўна.

Але нешта, нешта іншае ўсё яшчэ тут – нешта, што надыходзіць. Я не ведаю, што гэта, – але яно надыходзіць! І ўсё ж шчасце маіх пакутаў

такое жахліва вялікае – о, я адчуваю, адчуваю, што пасля яго мусіць прыйсці жах.

Толькі не думаць...

Нешта пісаць, усё адно, што. Толькі хутка, толькі не разважаць... Маё імя – Рышар Бракемон, Рышар Бракемон, Рышар – о, я не магу больш пісаць – Рышар Бракемон – Рышар Бракемон – цяпер – цяпер я павінен паглядзець на яе – Рышар Бракемон – я мушу – не, больш не – Рышар – Рышар Браке...

***

Камісар чацвертай акругі, які не атрымаў на свае тэлефанаванні адказу, быў у гатэлі “Стывенс” ужо а пятай хвіліне на сёмуо. У нумары ён знайшоў труп студэнта Рышара Бракемона, які павесіўся на круку, гэтаксама як і папярэднія жыхары.

Толькі твар яго меў іншы выраз; ён быў скажоны жудасным страхам, шырока раскрытыя вочы вылезлі з вачніцаў. Вусны расцягнутыя, зубы моцна сцяттыя.

А паміж зубамі засеў, пракушаны і сплюшчаны, вялікі чорны павук з дзіўнымі фіялетавымі крапінкамі.

На стала ляжаў дзённік студэнта. Камісар прачытаў яго і кінуўся ў дом насупраць. Там ён пераканаўся, што другі паверх ужо шмат месяцаў пустуе і ў кватэры на ім ніхто не жыве.

Парыж, жнівень 1908

[1] І закладзеная там воля, ёй жа няма смерці. Хто ведае таямніцы волі і сілу яе? Глэнвіл (анг.). Джозэф Глэнвіл (1636–1680) – ангельскі філосаф, аўтар трактату “Марнасць дагматыкі” (1661). Цытата ў пашыраным выглядзе таксама ўзятая ў якасці эпіграфу да апавядання Эдгара По “Лігея”.

[2] Кларымонда – гераіня апавядання Тэафіля Гацье “Каханка са свету ценяў” (1836).

пераклад з нямецкай – Альгерд Бахарэвіч

© Альгерд Бахарэвіч, пераклад, 2009

.....